

Kijk op werkloosheid

Auteur(s):
Thijssen, J.

Verschenen in:
ESB, 82e jaargang, nr. 4108, pagina 430, 28 mei 1997

Rubriek:
Discussie

Trefwoord(en):
arbeidsmarkt

Onlangs leverde Hoffman in ESB kritiek op de wirwar aan werkloosheidscijfers. In onderstaande reactie worden de door het CBS gebruikte cijfers van A tot Z uiteengezet.

In '[Zoeken naar werkloosheid](#)' (ESB van 19 februari 1997) stelt Leen Hoffman dat de arbeidsmarktstatistieken warrig en ondoorzichtig zijn. Arbeidsvoorziening, CBS en CPB produceren verschillende werkloosheidscijfers. Volgens Hoffman zouden in de werkloosheidsstatistieken alle personen moeten worden meegeteld met een werkloosheidsuitkering plus de niet-werkende werkzoekenden zonder een uitkering die zich laten registreren bij het arbeidsbureau. Omdat de bestandsvervuiling bij de arbeidsbureaus aanzienlijk is teruggedrongen neemt Hoffman aan dat het huidige cijfer van de Arbeidsvoorziening redelijk dicht bij dit werkloosheidscijfer zit. Daarom is er geen behoefte meer aan het geregistreerde werkloosheidscijfer van het CBS.

Het CBS publiceert echter om goede redenen een breed scala van indicatoren van het onbenut arbeidsaanbod. In deze reactie wordt allereerst uiteengezet waarom er verschillende werkloosheidscijfers zijn, wat de verschillen zijn en met welke frequentie ze beschikbaar komen. Daarna wordt aangetoond dat het cijfer van de Arbeidsvoorziening niet geschikt is om de ontwikkeling van de werkloosheid (zowel op korte als op lange termijn) te volgen.

Niet onvermeld kan blijven dat het artikel van Hoffman een aantal aperte onjuistheden en slordigheden bevat. De belangrijkste zijn dat volgens hem de bestandsvervuiling bij de arbeidsbureaus inmiddels sterk zou zijn gereduceerd en dat het CBS-cijfer van de geregistreerde werkloosheid zo laag is omdat geregistreerde werklozen zelf actief naar werk zouden moeten zoeken.

Verskillende werkloosheidscijfers

In de benadering van werkloosheid kan het accent gelegd worden op het ingeschreven staan bij een arbeidsbureau, het hebben van een werkloosheidsuitkering, het willen hebben van betaald werk of het zelf actief zoeken naar werk. Dit verklaart het bestaan van verschillende werkloosheidscijfers, een verschijnsel dat zich in veel landen voordoet. Beleidsmakers en onderzoekers hebben behoefte aan cijfers die aansluiten bij de problematiek op hun terrein. Gaat het om de budgettaire consequenties van werkloosheid dan zijn werkloosheidsuitkeringen van belang. Gaat het om het bereiken van specifieke doelgroepen bij de bestrijding van werkloosheid, dan komt men al gauw uit bij de mensen die ingeschreven staan bij een arbeidsbureau. Met deze registratie kunnen doelgroepen immers gericht benaderd worden. Vanuit een arbeidsmarktperspectief zal de voorkeur uitgaan naar alle mensen die op de arbeidsmarkt daadwerkelijk werk zoeken, of ze nu ingeschreven staan of niet, en is men geïnteresseerd in het totale potentiële aanbod of in volledige werkgelegenheid dan zou men uit kunnen gaan van alle mensen die betaald werk willen hebben.

Vraag van statistiekgebruikers

Het gevolg van de verschillende benaderingsmogelijkheden is dat gebruikers van statistieken verschillende cijfers vragen. Het heeft daarom geen zin een discussie te voeren over één werkloosheidscijfer. Vanuit een objectief perspectief is het begrip werkloosheid verre van eenduidig. Ook subjectief gezien bestaat er geen eenduidige opvatting over werkloosheid. Zo blijken mannen die werk zoeken zich subjectief veel vaker tot de werklozen te rekenen dan vrouwen die werk zoeken. Het CBS publiceert daarom een breed scala van indicatoren van het onbenut arbeidsaanbod.

Werkloze beroepsbevolking

Voor onderzoek op het terrein van de arbeidsmarkt zijn cijfers over de werkloze beroepsbevolking het meest relevant. De werkloze beroepsbevolking bestaat uit alle mensen zonder werk of met werk van minder dan twaalf uur die actief zoeken naar een baan van twaalf uur of meer per week en daarvoor direct beschikbaar zijn. Het ingeschreven staan bij een arbeidsbureau is hierbij geen criterium. Het CBS stelt de omvang van de werkloze beroepsbevolking jaarlijks vast op basis van de Enquête beroepsbevolking. Het CPB gebruikt deze cijfers voor arbeidsmarktanalyses; ook de ontwikkeling van de werkloosheid wordt door het CPB uitgedrukt in termen van de werkloze beroepsbevolking. Om deze redenen wordt soms gedacht dat het CPB de cijfers over de werkloze beroepsbevolking samenstelt, ook Hoffman beweert dit. Dat is echter onjuist, behalve uiteraard bij de voorspellingen. Ook internationaal wordt hetzelfde concept als uitgangspunt genomen, zij het met een grens van één uur. Het CBS werkt aan het ontwikkelen van een methode om per kwartaal de werkloze beroepsbevolking te publiceren; in de toekomst wordt dit door de Europese Unie verplicht gesteld.

Geregistreerde werkloosheid

Het meest bekende cijfer is ongetwijfeld de geregistreerde werkloosheid. Met dit cijfer wordt de korte termijn ontwikkeling van de werkloosheid gevolgd. Geregisteerde werklozen zijn mensen zonder werk of met werk van minder dan twaalf uur per week die bij een arbeidsbureau ingeschreven staan en direct beschikbaar zijn voor een baan van minstens twaalf uur per week. Deze definitie is bekrachtigd door de minister van Sociale zaken en Werkgelegenheid en de Arbeidsvoorzieningsorganisatie. Het cijfer van de geregisteerde werkloosheid geeft aan hoeveel mensen die bij een arbeidsbureau ingeschreven staan, daadwerkelijk beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt. Geregisteerde werklozen hoeven volgens deze definitie niet actief naar werk te zoeken zoals Hoffman ten onrechte in zijn artikel vermeldt. Het CBS stelt cijfers over de geregisteerde werkloosheid samen door maandelijks de bestanden van de arbeidsbureaus te koppelen met de steekproefgegevens van de Enquête Beroepsbevolking. In deze enquête geven de mensen zelf op hoe hun arbeidsmarktsituatie nu is. Het CBS kan door de gevolgde methode deze cijfers maandelijks publiceren. Overigens is frappant dat het de Arbeidsvoorzieningsorganisatie, waar Hoffman werkt, is die de bestanden van de arbeidsbureaus aan het CBS verstrekt, conform een tripartite overeenkomst tussen de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, genoemde organisatie en het CBS.

Verschillen tussen werkloosheidscijfers

Tussen de geregisteerde werkloosheid en de werkloze beroepsbevolking bestaat een grote overlap maar er zijn ook verschillen. Deze zijn uitgewerkt in [tabel 1](#). Het belangrijkste verschil betreft mensen die actief werk zoeken maar niet staan ingeschreven bij een arbeidsbureau. Zij tellen wel mee in de werkloze beroepsbevolking maar niet bij de geregisteerde werklozen. In 1996 ging het om 160.000 mensen, voornamelijk vrouwen. Drie van de vier geregisteerde werklozen behoort echter tot de werkloze beroepsbevolking. Door de grote overlap tussen de geregisteerde werkloosheid en de werkloze beroepsbevolking zijn de veranderingen van jaar op jaar in beide cijfers vrijwel gelijk. De geregisteerde werkloosheid is dan ook een goede indicator voor de korte termijn ontwikkeling in de werkloosheid.

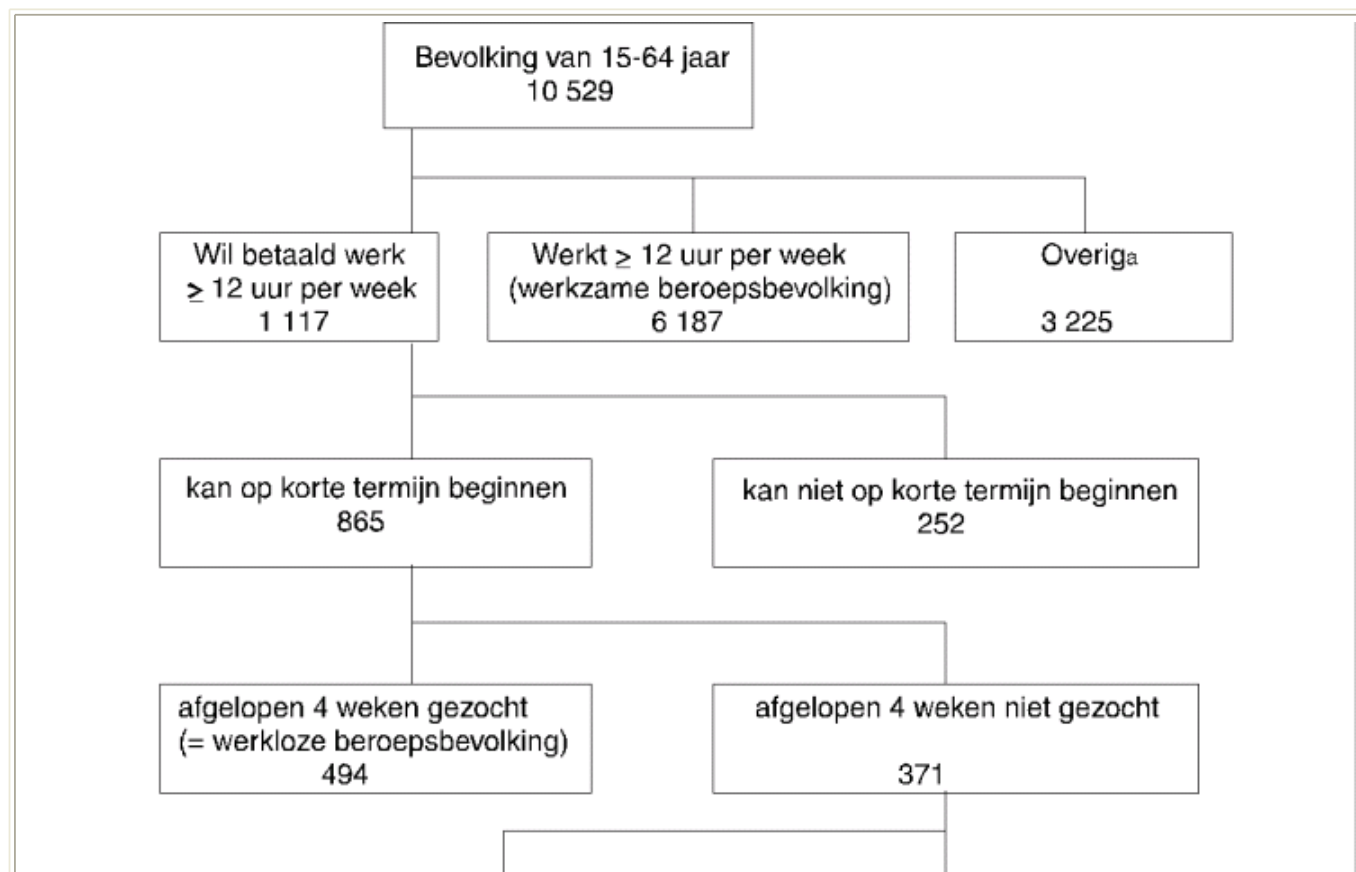
Tabel 1. Aansluiting tussen werkloze beroepsbevolking en geregisteerde werklozen 1996, x 1.000

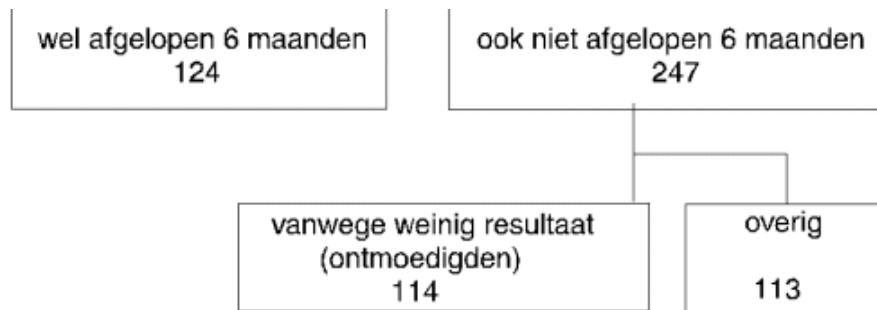
	totaal			mannen	vrouwen
Werkloze beroepsbevolking	494	223	271		
af: niet ingeschreven bij arbeidsbureau	160	39	121		
resteert: ingeschreven werkloze beroepsbevolking	334	183	151		
bij: ingeschreven mensen die niet actief zoeken, wel beschikbaar zijn voor werk	106	56	50		
Geregisteerde werklozen	440	240	201		

Bron: Enquête beroepsbevolking/Statistiek geregisteerde werkloosheid.

Willen werken

Naast de werkloze beroepsbevolking wordt een nog een bredere afbakening van het onbenut arbeidsaanbod gevormd door alle mensen die niet of minder dan twaalf uur per week werken en betaald werk van twaalf uur of meer zouden willen hebben. Mensen die niet direct beschikbaar zijn voor een baan of die niet naar werk zoeken worden dan ook meegeteld. In 1996 ging het in totaal om ruim 1,1 miljoen mensen. Dit cijfer kan worden gezien als de totale potentiële arbeidsreserve. Het bestaan van dit cijfer is van belang voor mensen die denken dat door strenge criteria de werkloosheidscijfers kunstmatig laag worden gehouden. Ook Hoffman wekt in zijn artikel deze suggestie. Van 'verborgen werkloosheid' is echter geen sprake: het CBS publiceert gewoon jaarlijks deze cijfers, eveneens op grond van de Enquête beroepsbevolking. [figuur 1](#) geeft een volledig overzicht van de bevolking van 15-64 jaar naar de binding met de arbeidsmarkt.

a. Inclusief mensen die betaald werk willen hebben, maar niet in staat zijn te werken wegens arbeidsongeschiktheid (91.000);
Bron: Enquête Beroepsbevolking

Figuur 1. Mensen van 15-64 jaar naar binding met de arbeidsmarkt 1996, aantallen x 1.000

Werkloosheidsuitkeringen

Een laatste indicator van het onbenut arbeidsaanbod is het aantal werkloosheidsuitkeringen. Dit aantal is gebaseerd op registraties. Tot begin 1996, toen de nieuwe Bijstandswet werd ingevoerd, was dit cijfer maandelijks beschikbaar. Nog niet alle gemeenten hebben de gevolgen van de nieuwe wet in hun registratie verwerkt. Het aantal werkloosheidsuitkeringen lag in 1996 op circa 770.000 (schatting CPB).

Samengevat kan worden geconcludeerd dat het CBS het onbenut arbeidsaanbod door middel van verschillende afbakeningen in kaart brengt. De werkloze beroepsbevolking geeft aan hoeveel mensen actief zoeken op de arbeidsmarkt. Met de geregistreerde werkloosheid wordt de korte termijn ontwikkeling gevolgd. De werkloosheidsuitkeringen zijn nodig voor de budgettaire consequenties. De meest brede afbakening is het totaal aantal mensen dat betaald werk van twaalf uur of meer wil hebben.

Niet werkende werkzoekenden

Terug naar het artikel van Hoffman. Hij stelt voor uit te gaan van het cijfer van het aantal niet werkende werkzoekenden dat ingeschreven staat bij de arbeidsbureaus. Dit cijfer is uitsluitend op de registratie van de arbeidsbureaus gebaseerd. In 1996 ging het om 867.000 mensen. Zijn voorstel is mede gebaseerd op de veronderstelling dat de bestandsvervuiling bij de arbeidsbureaus is teruggedrongen en inmiddels minimaal is. Vanwege deze bestandsvervuiling is ingaande 1989 de statistiek van de geregistreerde werkloosheid bij het CBS ondergebracht.

De veronderstelling dat de bestandsvervuiling inmiddels is teruggedrongen, is niet juist. In 1996 waren volgens hun eigen opgave in de Enquête beroepsbevolking 41 van de honderd ingeschreven mensen daadwerkelijk werkloos volgens de bovengenoemde criteria. In 1989 waren nog 48 van de honderd ingeschreven mensen werkloos. Terwijl het aantal geregistreerde werklozen in 1996 ruim 30.000 hoger was dan in 1989 was het aantal bij een arbeidsbureau ingeschreven mensen 190.000 hoger. Steeds meer ingeschreven mensen blijken werk te hebben. Een van de oorzaken daarvan is ongetwijfeld het toenemend aantal flexwerkers. Veel uitzendkrachten en mensen met kortlopende contracten zullen hun inschrijving bij het arbeidsbureau handhaven totdat ze een vaste baan hebben gevonden. De bestandsvervuiling blijkt verder seizoen- en ook conjunctuurgevoelig te zijn. Bij een sterk groeiende werkgelegenheid neemt de bestandsvervuiling toe, bij een geringe groei neemt ze af.

In 1996 hadden volgens CBS-cijfers ruim 400.000 mensen die bij een arbeidsbureau stonden ingeschreven een baan van twaalf uur of meer per week. Dat is aanzienlijk meer dan de bijna 220.000 volgens de arbeidsbureaus. Verder blijken ruim 130.000 ingeschreven mensen geen betaald werk te willen hebben en nog eens 80.000 zijn niet op korte termijn beschikbaar voor de arbeidsmarkt. De conclusie is dus dat de categorie niet werkende werkzoekenden van de Arbeidsvoorziening zeer gevarieerd is samengesteld: aan de ene kant van het spectrum vinden we mensen met werk en aan de andere kant mensen die geen betaald werk willen hebben. In [tabel 2](#) is de aansluiting tussen de populatie ingeschreven mensen en de geregistreerde werkloosheid opgenomen.

Tabel 2. Aansluiting tussen bij een arbeidsbureau ingeschreven mensen en geregistreerde werkloosheid 1996, x 1.000

Totaal aantal bij een arbeidsbureau ingeschreven mensen	1 064
af: heeft werk 12 uur per week	407
resteert: ingeschreven mensen zonder werk 12 uur per week	657
af: wil geen betaald werk van 12 uur per week	134
resteert: ingeschreven mensen die betaald werk 12 uur willen hebben	524
af: kan niet op korte termijn in een baan beginnen	84
resteert: geregistreerde werklozen	440

Bron: Enquête beroepsbevolking/Statistiek geregistreerde werkloosheid.

a. Inclusief 12.000 mensen die weliswaar werk willen hebben maar niet in staat zijn te werken wegens arbeidsongeschiktheid

Door het in combinatie gebruiken van registratie- en enquêtegegevens worden de korte en lange termijn veranderingen in de bestandsvervuiling geelimineerd. Deze methode past het CBS bij de Statistiek geregistreeerde werkloosheid toe. Op die manier worden cijfers verkregen die de werkelijke ontwikkeling van de werkloosheid weergeven. Met de cijfers van de Arbeidsvoorziening kunnen de werkloosheidsveranderingen noch op

korte termijn noch op lange termijn nauwkeurig worden vastgesteld. De enige winst is dat er geen steekproefmarges zijn, zoals bij de CBS - uitkomsten. Steekproefmarges kunnen echter worden berekend, vertekening in de uitkomsten als gevolg van veranderingen in de bestandsvervuiling niet.